

IPT⁴-hanke

**Sopimus integroitujen projekti- ja palvelu-
toimitusten kehittämishankkeen toteuttami-
sesta 2022-25**

- Pilotin kanssa**
- Ilman pilottia**

Sisältö

1. Sopimuksen tarkoitus	3
2. Sopimusosapuolet	3
3. Hankkeen tavoitteet	3
4. Hankkeen sisältö	4
5. Hankkeen rahoittaminen ja laskutus.....	5
6. Tilaajan tehtävät ja oikeudet.....	6
7. Toimittajan tehtävät	7
8. Raklin tehtävät.....	7
9. Hankkeen ohjausryhmä ja sen tehtävät.....	8
10. Muut sopimusehdot	8
11. Sopimuksen ja hankkeen yhteyshenkilöt.....	8
12. Sopimus Hankkeen käynnistämisestä ja toteuttamisesta.....	9

1. Sopimuksen tarkoitus

Tällä sopimuksella sovitaan integroitujen projekti- ja palvelutoimitusten kehittämishankeohjelman (IPT-hankeohjelma, jäljempänä "Hankeohjelma") neljännen vaiheen (IPT⁴-hanke, jäljempänä "Hanke") osallistumisesta ja sen ehdoista

2. Sopimusosapuolet

Hankkeen toimeksiantajana (jäljempänä "Toimeksiantaja") on RAKLI ry (Y 1070296-2).

Hankkeen toteuttajana (jäljempänä "Toteuttaja") toimii Vison Oy (Y 2481700-7). Toimittajalla on oikeus käyttää alihankkijoita.

Hankkeen tilaavat ja rahoittavat yhdessä Hankkeeseen osallistuvat organisaatiot (jäljempänä "Tilaaajat tai Tilaaajaosapuoli").

Tämän sopimuksen osapuolia ovat Toimeksiantaja, Toimittaja ja sopimuksen allekirjoittanut Tilaaajaosapuoli (jäljempänä "Osapuolet").

Toimeksiantaja ja Toimittaja tekevät samansisältöisen sopimuksen erikseen jokaisen Tilaaajaosapuolen kanssa.

Hanke on hankintalain 9 §:n mukainen poikkeus yleisestä kilpailuttamisvelvollisuudesta, koska Hankkeesta saatavat tulokset julkaistaan avoimesti kaikkien halukkaiden saataville.

Hanke käynnistyy ja tämä sopimus tulee voimaan, kun Hankkeen Tilaaajien määrä on vähintään seitsemän (7).

3. Hankeohjelman ja Hankkeen tavoitteet

Hankeohjelman tavoitteena on Suomen kiinteistö- ja rakennusalan nostaminen maailman kärkeen vaativien projekti- ja palvelutoimitusten toteuttamisessa. Tähän tavoitteeseen pyritään toimialan kulttuuria muuttamalla sekä tilaajien ja palveluntuottajien strategioita, liiketoimintamalleja, sopimusrakenteita ja toimintamalleja uudistamalla.

Projekti- ja palvelutoimitusten kehittämisessä keskitytään niiden tuottaman arvon kasvattamiseen ja hukan vähentämiseen.

Vuosien 2022-25 kehitystavoitteita ovat projektien ja palveluiden parempi arvon tuotto, eri osapuolten syvämpi integrointi, toimintamallien uudistaminen ja vakiointi sekä toimialan tutkimus- ja kehitystyön suuntaaminen yhteisiin tavoitteisiin. Lisäksi tavoitteena on kiinteistö- ja rakennusalan kasvuohjelman tavoitteiden toteuttaminen pilotoitavien projektien ja palveluiden kautta.

Hankkeen ja sen pilottiprojektien tulokset ovat julkisia kaikille Hankkeen osapuolille ja kaikkien osapuolten vapaasti käytettävissä. Hankkeesta saatavat tulokset julkaistaan avoimesti kaikkien halukkaiden saataville.

Hankkeeseen osallistuvien yritysten tulee noudattaa sopimuksen liitteenä olevaa "Kilpailijoiden välistä T&K-yhteistyötä koskeva kilpailuoikeudellinen arvio ja toimintasuosituksen" -ohjetta (Liite 1). Kyseinen liite on alun perin laadittu RAIN2-hankkeelle, mutta se on tarvittaessa sovellettavissa myös tässä hankkeessa

Lisäksi osallistujien tulee noudattaa kilpailulainsäädännön asettamia vaatimuksia osallistuessaan hankkeessa tapahtuvaan työskentelyyn. Rakennusteollisuus RT ry:n sekä SKOL ry:n kilpailusäädännön noudattamisen pelisäännöt ja ohjeet on tuotu osallistujien tiedoksi tämän sopimuksen liitteenä (Liitteet 2 ja 3). Hankkeeseen osallistuvien hankintayksiköiden tulee noudattaa hankkeeseen liittyvissä hankinnoissa hankintasäännösten määräyksiä.

4. Hankkeen sisältö

Hanke muodostuu Osapuolten

- yhteisestä tutkimus- ja kehittämishankkeesta
- Osapuolen omasta pilotoinnista tai testaamisesta ja siihen mahdollisesti liittyvästä konsultoinnista.

Hankkeessa yhdistyvät tutkimus ja kehitystyö, kullekin Tilaaajaosapuolelle räätälöitävä valmennus ja koulutus, pilottiprojektien ja testaamisen suunnittelu ja kehittäminen sekä pilottiprojekteista ja testaamisesta saatavien kokemusten jakaminen. Osa Hankkeen työpajoista toteutetaan yhteistyössä palveluntuottajien RAIN-hankkeen kanssa.

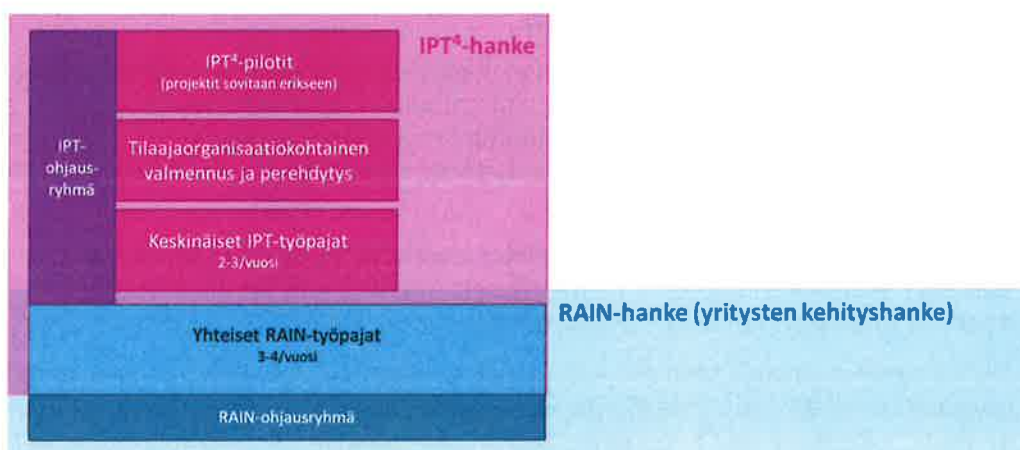
Tutkimus- ja kehittämisosuus

Hankkeen tutkimus- ja kehittämisosuus toteutetaan Osapuolten yhteisenä seminaari- ja työpajasarjana, jossa Osapuolet kehittävät yhdessä integroituja toteutusmuotoja ja niiden hankintoja. Integroitujen toteutusmuotojen kehitys- ja toteutusvaiheiden läpiviennissä keskitytään erityisesti lean-tuotannon kehittämiseen, integraation johtamiseen sekä eri osapuolten osallistamiseen.

Hankkeeseen osallistuvien Tilaaajaorganisaatioiden tulee testata jotakin Hankkeen kehittämistavoitetta ja teemaa. Nämä voivat olla lyhyitä esim. 1-2 kk mittaisia kokeiluja Tilaaajaorganisaation projekteilla. Kehittämistavoitteet ja teemat sovitaan tarkemmin Hankkeen ohjausryhmässä.

Tutkimus- ja kehittämisosuus muodostuu:

- Osapuolten IPT-työpajoista (2-3 kpl/vuosi)
- IPT⁴-hankkeen Osapuolten ja RAIN-hankkeen yhteisistä työpajoista (4-6 kpl/vuosi)
- Tilaaajaosapuolille räätälöidyistä koulutuksista, valmennuksista tai testauksien tuesta (1-2 päivää)
- Aloitus- ja tulosseminaareista

Kuva: IPT⁴-hankkeen sisältö

Pilottiprojektin tuki

Hankeohjelmaan ensimmäistä kertaa osallistuvien Tilaajaosapuolien osallistumisen edellytyksenä on oman pilottiprojektin käynnistäminen.

Pilottiprojektit voivat olla kokonaan uusia käynnistettäviä hankkeita/ palvelusopimuksia tai pilointi voi liittyä kehittämistavoitteiden/ teemojen kehittämiseen jo käynnissä olevissa hankkeissa.

Pilottiprojektien tuloksia käsitellään Hankkeen työpajoissa ja Tilaajaosapuolille järjestettävissä tapaamisissa. Lisäksi kukin Tilaajaosapuoli sitoutuu Pilottiprojektin aineiston ja myöhemmin muun Pilottiprojektiin liittyvän tiedon avoimeen ja läpinäkyvään käsittelyyn Hankkeessa ja sen Osapuolten kesken sekä jakamaan soveltuvin osin ulkopuolisille osana ohjelman tuloksia.

Kukin Tilaajaosapuoli voi päättää itsenäisesti omasta Pilottiprojektista ja sen aikataulusta ja rahoittamisesta. Pilottiprojektin konsultointi toteutetaan erikseen erillisenä tilauksena. Tämän konsultoinnin arvo on korkeintaan 60 000 euroa / pilottihanke.

Teemojen testaamisen tuki

Hankkeeseen osallistuvien Tilaajaorganisaatioiden tulee testata jotakin Hankkeen kehittämistavoitetta ja teemaa.

Testaamisen tuloksia käsitellään Hankkeen työpajoissa ja Tilaajaosapuolille järjestettävissä tapaamisissa. Lisäksi kukin Tilaajaosapuoli sitoutuu testaamisen aineiston ja myöhemmin muun testaamiseen liittyvän tiedon avoimeen ja läpinäkyvään käsittelyyn Hankkeessa ja sen Osapuolten kesken sekä jakamaan soveltuvin osin ulkopuolisille osana ohjelman tuloksia.

Kukin Tilaajaosapuoli voi päättää itsenäisesti omasta testaamisestaan ja kehittämisestään sekä sen aikataulusta ja rahoittamisesta. Testaamisen konsultointi toteutetaan erikseen erillisenä tilauksena, mikäli testaamisen tuen tarve on enemmän kuin tutkimus- ja kehittämisosuuteen sisältyvä 1-2 päivää. Tämän konsultoinnin arvo on 5 000 - 60 000 euroa (alv 0%) riippuen tuen tarpeesta.

5. Hankkeen rahoittaminen ja laskutus

Hankkeen rahoittaminen

Hankkeen rahoitus koostuu:

- Tutkimus- ja kehitysosuuden rahoitus 40 000 €, jos Tilaajaosapuolen kiinteistö- ja rakennusinvestoinnit vuodessa yli 100 milj. €
- Tutkimus- ja kehitysosuuden rahoitus 34 000 €, jos Tilaajaosapuolen kiinteistö- ja rakennusinvestoinnit vuodessa 50-100 milj. €
- Tutkimus- ja kehitysosuuden rahoitus 28 000 €, jos Tilaajaosapuolen kiinteistö- ja rakennusinvestoinnit vuodessa alle 50 milj. €
- Pilottiprojektin suunnittelun ja toteutuksen ryhmähankkeen tuen rahoitusosuudesta, korkeintaan 60 000 €
- Testaamisen suunnittelun ja toteutuksen ryhmähankkeen tuen rahoitusosuudesta, 5 000 - 60 000 €

Tutkimus- ja kehitysosuuden rahoitus on osallistumismaksu koko hankkeen ajalta. RAKLIn jäsenet saavat ko. maksusta 4 000 euron alennuksen. Kaikki hinnat alv 0 %.

Mikäli Tilaajaosapuoli käyttää samassa hankkeessa sekä Pilottiprojektin tukeen liittyviä palveluja että teemojen testaamisen tukeen liittyviä palveluja, voi em. palveluiden arvo olla yhteensä enintään 60 000 € (alv 0 %).

Hankkeen osallistumismaksu sisältää

- Hankkeen Osapuolten IPT-työpajat
- Hankkeen Osapuolten ja RAIN-hankkeen yhteiset työpajat
- Tilaajaosapuolille räätälöidyt koulutukset ja valmennukset
- Ohjausryhmän kokoukset
- Aloitus- ja tulosseminaarit
- Työpajamateriaalit ja Hankkeen tuloksena syntyvät dokumentit
- Työpajojen, muiden tapaamisten ja tapahtumien tila- ja tarjoilukustannukset
- Hankkeen viestinnän ja omat kotisivut.

Pilottiprojektin ja testaamisen tuen sisältö määritetään tarkemmin kunkin Tilaajaosapuolen tarpeisiin. Pilottiprojektien ja testaamisen tuen rahoitusosuus sovitaan erikseen.

Hankkeesta ei laskuteta muita kustannuksia.

Toteuttaja laskuttaa erikseen pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo, Vantaa) ulkopuolelle suuntautuvien Tilaajaosapuolelle räätälöityjen koulutusten ja valmennusten edellyttämien matkojen matkakustannukset valtion voimassa olevan matkustussäännön mukaisesti.

Hankkeen maksuaikataulu

Hankkeen osallistumismaksu laskutetaan kuudessa yhtä suuressa maksuerässä

- 15.8.2022
- 15.3.2023
- 15.8.2023
- 15.3.2024
- 15.8.2024
- 15.3.2025

Pilottiprojektien maksuaikataulu

Pilottiprojektin maksuaikataulu sovitaan kunkin Tilaajaosapuolen kanssa erikseen sovitavalla tavalla suunnittelun aikataulussa 1.5.2022-31.3.2025.

6. Tilaajaosapuolen tehtävät ja oikeudet

Tilaajaosapuoli voi osallistua vapaasti kaikkiin Hankkeen seminaareihin, työpajoihin ja tapaamisiin. Tilaajalla on myös oikeus käyttää muita asiantuntijoita edustamaan itseään ja lähettää työpajoihin ja tapaamisiin avainhenkilöitä palveluntuottajista.

Hankkeen yhteisiin tilaisuuksiin osallistujien määrä rajataan kuuteen (6) samanaikaiseen osallistajaan per tilaajaosapuoli. Tarvittaessa osanottajamäärästä voidaan joustaa tilojen ja osanottajien kokonaismäärän puitteissa. Virtuaalisissa tapahtumissa osanottajamäärää ei rajoiteta.

Tilaajaosapuolet vastaavat

- Omista tehtävistään ja kustannuksistaan Hankkeen toteuttamiseksi
- Omasta ulkoisesta ja sisäisestä viestinnästä.

Tilaajaosapuolet käynnistävät tai toteuttavat vähintään yhden pilottiprojektin, jossa ne vastaavat

- Pilottiprojektin kustannuksista
- Pilottiprojektien suunnitteluun liittyvien tilaajatapaamisten ja mahdollisten muiden tilaisuuksien järjestämisestä
- Pilottiprojektin konsultoinnista

Lisäksi Tilaaja sitoutuu edistämään Hankkeen toteuttamista ja toimialan kulttuurin muutosta antamalla Pilottiprojektin toteuttamiseen liittyvät tiedot Hankkeen ja sen osapuolten käyttöön.

7. Toteuttajan tehtävät

Toteuttaja vastaa

- Hankkeen suunnittelusta ja toteuttamisesta
- Hankkeen ohjausryhmän kokoamisesta, kokouksista ja niiden valmistelusta,
- Hankkeen seminaarien ja työpajojen sisällön suunnittelusta ja toteuttamisesta,
- mahdollisten alihankkijoiden käytöstä
- Hankkeen markkinoinnista ja viestinnästä
- Hankkeen tulosten, ohjeiden ja suositusten kokoamisesta ja julkaisemisesta
- Hankkeen nettisivujen (www.IPT-hanke.fi) ylläpidosta
- laskutuksesta.

8. Toimeksiantajan tehtävät

Toimeksiantaja edistää kiinteistö- ja rakennusalan kilpailukyvyn kehittämistä ja hyödyntää Hankkeen tuloksia, suosituksia ja ohjeita rakennuttamisen toimintamallien kehittämisessä ja omissa jäsenpalveluissaan.

Toimeksiantaja ohjaa ja johtaa Hanketta sen ohjausryhmän jäsenenä ja osallistuu lisäksi Hankkeen seminaareihin, työpajoihin ja teematapaamisiin sekä vastaa omalta osaltaan Hankkeen markkinoinnista ja tulosten ja suositusten viestinnästä.

Toimeksiantaja viestii Hankkeesta toimialan tilaajille ja toimii vuorovaikutuksessa muiden kiinteistö- ja rakennusalan järjestöjen kanssa.

9. Hankkeen ohjausryhmä ja sen tehtävät

Hanketta johtaa ja ohjaa sen Osapuolista koottava ohjausryhmä (jäljempänä ”Ohjausryhmä”).

Mahdolliset Hankkeen laajuuteen ja tämän sopimuksen sisältöön tehtävät muutokset käsittelevät ja päättää Ohjausryhmä edellyttäen, että kaikki sopimusosapuolet ne hyväksyvät.

Ohjausryhmä vastaa Hankkeen johtamisesta, tavoitteiden ja tulosten viestinnästä sekä tulosten käyttöönotosta toimialalle.

10. Muut sopimusehdot

Tämän hankkeen Osapuolet sitoutuvat

- myötävaikuttamaan ja toimimaan yhteistyössä Hankkeen ja tämän sopimuksen toteuttamiseksi.
- pitämään tämän sopimuksen yksityiskohdat salassa ja antamaan siitä tietoja kolmannelle osapuolelle ainoastaan siltä osin, kun se koskee Hankkeen tavoitteita, sisältöä ja tuloksia.
- olemaan siirtämättä tähän sopimukseen perustuvia oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan ilman muiden osapuolten hyväksyntää.
- välttämään riitoja sovittamalla kaikki erimielisyydet keskenään hyvässä hengessä.

Mikäli joku sopimusosapuolista sitä vaatii, jätetään sopimuksesta johtuvat riidat yhdessä valittavan sovittelijan ratkaistavaksi.

Toimittajalla on oikeus käyttää Hanketta ja Tilaa jien muita toimeksiantoja referenssinä.

11. Sopimuksen ja hankkeen yhteyshenkilöt

Tätä sopimusta koskevat yhteyshenkilöt ovat:

- toimitusjohtaja Jyrki Laurikainen, RAKLI ry, p. 040 844 2573, jyrki.laurikainen@rakli.fi
- toimitusjohtaja Jani Saarinen, Vison Oy, p. 0400 625 670, jani.saarinen@vison.fi

Hankkeen yhteyshenkilöinä toimivat:

- Marika Latvala, RAKLI ry, p. 040 554 1351, marika.latvala@rakli.fi
- Nina Flinck, Vison Oy, p. 044 040 1515, nina.flinck@vison.fi

12. Sopimus Hankkeen käynnistämisestä ja toteuttamisesta

Osapuolet sitoutuvat tällä sopimuksella toteuttamaan Hankkeen ja suorittamaan siihen liittyvät maksut tämän sopimuksen periaatteiden mukaisesti.

Tämä sopimus liitteineen on laadittu kolmena (3) samanasaisena kappaleena, yksi kullekin sopimusosapuolelle.

Sopimus tulee voimaan, kun osapuolet ovat sen allekirjoittaneet. Sopimus allekirjoitetaan sähköisesti.

_____ 2022

Kimmo Suonpää
kaupunkirakentamisjohtaja
Turun kaupunki

Jyrki Laurikainen
toimitusjohtaja
RAKLI ry

Jani Saarinen
toimitusjohtaja
Vison Oy

Sopimuksen liitteet:

1. Kilpailijoiden välistä T&K-yhteistyötä koskeva kilpailuoikeudellinen arvio ja toimitusosuusohje
 - 1.1 RAINX kilpailuoikeudellinen selvitys 21.3.2022
2. Kilpailulainsäädännön noudattaminen RT-liittoyhteistyössä
3. SKOL kilpailuohjeistus

BORENIUS

BORENIUS ATTORNEYS LTD, Eteläesplanadi 2, FI-00130 HELSINKI, FINLAND

Office: +358 20 713 33 Fax: +358 20 713 3499 info@borenius.com www.borenius.com

YHTEYSTIEDOT

Ilkka Aalto-Setälä

Partner

Tel. +358 20 713 3545

Fax. +358 20 713 3499

Mob. +358 400 712 357

ilkka.aalto-setala@borenius.com

Henrik Koivuniemi

Associate

Tel. +358 20 713 3269

Fax. +358 20 713 3499

Mob. +358 40 182 1662

henrik.koivuniemi@borenius.com

TOIMINTASUOSITUKSET

- ✓ Suosittelemme yleisesti, että RAIN2-hankkeen tutkimus- ja kehitystyön seurauksena syntyvien **aineistojen ja tulosten avoimuus maksimoidaan**. Tämä on omiaan tukemaan hankkeen kilpailumyönteisyyttä sekä positiivisia ulkoisvaikutuksia myös hankekonsortion ulkopuolella
- ✓ Suosittelemme erityisesti, että **aineistojen ja tulosten jakamista koskevat rajoitukset minimoidaan** sekä hankekonsortion sisällä että ulkopuolella. Osapuolten liikesalaisuuksia ja kilpailuvoikeudellisesti sensitiivistä tietoa on suojeltava, mutta muiden tutkimus- ja kehitystyön tietojen ja aineistojen osalta **salassapito ja luottamukselliseksi merkitseminen tulee olla objektiivisesti perusteltua** (tapauskohtaisessa arvioinnissa voidaan käyttää kilpailujuristia)
- ✓ Suosittelemme myös, että tutkimus- ja kehitystyön läpinäkyvyyden ja syrjimättömyyden lisäämiseksi konsortiosopimukseen sisällytetään maininta konsortiojäsenyyden avoimuudesta sekä **objektiivisista perusteista, joilla hankekonsortion jäsenyys voidaan jättää myöntämättä** (sopimusluonnos sisältää lisäysehdotuksia). Tämä on omiaan ennaltaehkäisemään kilpailuviranomaisten mahdollisia epäilyjä merkittävien kilpailijoiden suljetusta kehitysrhmästä

RAIN2-HANKKEEN KILPAILUOIKEUDELLINEN ARVIO

- Hankkeessa ja siihen liittyvässä konsortiosopimusluonnoksessa voidaan katsoa olevan kyse edellä mainitusta, **pelkästään T&K:ta koskevasta sopimuksesta**, johon ei käsityksemme mukaan sisälly osapuolten laajempaa yhteistyötä (esim. tulosten lisensointia)
- Konsortiosopimusluonnos **ei sisällä ilmeisiä innovaatio- tai muuta kilpailua rajoittavia elementtejä**
 - Hankekonsortion ulkopuolista, osapuolten itsenäistä T&K-toimintaa ei rajoiteta
 - Hankkeen ei voida katsoa vähentävän osapuolten kannustimia itsenäiseen innovaatiotoimintaan
 - Osapuolet ovat konsortiosopimuksessa sitoutuneet kilpailulainsäädännön noudattamiseen yhteistyön puitteissa, erityisesti **tietojenvaihtoa** koskevien rajoitusten osalta

RAIN2-HANKKEEN KILPAILUOIKEUDELLINEN ARVIO

- RAIN2-hankekonsortio muodostaa alustan toimialan kilpailijoiden väliselle T&K-yhteistyölle, jolla voi teoriassa olla kilpailua rajoittavia vaikutuksia
- Hankekonsortion osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus ylittäänee ryhmäpoikkeusasetuksessa asetetun 25 % markkinaosuuden kynnyksarvon, joten T&K-yhteistyön sallittavuudesta on lähtökohtaisesti tehtävä **kilpailuoikeudellinen itsearvio**
- Hankkeen puitteissa toteutettavassa horisontaalisessa yhteistyössä on kyse koko rakennustoimialaa ja tilaajia hyödyttävien uusien toimintatapojen ja -mallien yhteisestä kehittämisestä, testaamisesta ja implementoinnista, jolla voidaan saavuttaa **tehokkuushyötyjä**, kuten kustannussäästöjä sekä parempaa tuottavuutta ja laatua, jotka lopulta kanavoituvat myös **kuluttajien eduksi**

ESIMERKKI KILPAILUNVASTAISESTA T&K-YHTEISTYÖSTÄ

- **BMW, Daimler and Volkswagen accused of restricting competition on emission cleaning technology:**

“The Commission’s view is that BMW, Daimler and VW participated in a collusive scheme, in breach of EU competition rules, to limit the development and roll-out of emission cleaning technology for new diesel and petrol passenger cars sold in the EEA. This collusion occurred in the framework of the car manufacturers’ so-called “circle of five” technical meetings [...]

The Commission’s preliminary view is that the car manufacturers’ behavior aimed at restricting competition on innovation for two emission cleaning systems and in doing so, denied consumers the opportunity to buy less polluting cars, despite the technology being available to the manufacturers [...]

The behavior is to be distinguished from forms of cooperation between companies aimed at improving product quality and innovation which do not raise concerns under EU competition law, as explained in detail in the Commission’s Guidelines on horizontal co-operation agreements.”

(European Commission Press Release, 5.4.2019)

YHTEISTYÖSSÄ HUOMIOITAVAA – AVOIMUUS, SYRJIMÄTTÖMYYS JA LÄPINÄKYVYYS

- Hankekonsortioon on käsityksemme mukaan **tavoiteltu mahdollisimman laajaa jäsenistöä**, tilaajat ja alirakoitsijat mukaan lukien (ehdotussuunnitelma 10.1.2019) – tämä on kilpailumyönteistä
- Konsortiosopimuksen mukaan hankekonsortion jäsenten edustajista koostuva ohjausryhmä päättää mahdollisten **uusien hankekonsortion jäsenten liittymisestä** mukaan hankkeeseen (sekä näiden maksuosuuksista ja vaikutuksista mukana olevien hankekonsortiojäsenten maksuosuuksiin) – myös tämä on kilpailumyönteistä.
- Konsortiosopimus ei kuitenkaan toistaiseksi sisällä **perusteita, joilla hankekonsortion jäsenyys voitaisiin jättää myöntämättä** potentiaalisille hakijoille. Tältä osin tulee huomioida, että lähtökohtaisesti kilpailuviranomaiset suhtautuvat kielteisesti:
 - Kilpailijoiden välisiin **suljettuihin kehitysryhmiin** (ks. esim. KKV:n sitoumuspäätös; *Automatia Pankkiautomaatit Oy:n mobiilimaksamisen hanke*, dnro KKV/1469/14.00.00/2015); ja
 - Kilpailijoiden välisiin yhteistyöorganisaatioihin, joissa uusien jäsenten hyväksyminen tai organisaation palvelujen piiriin pääseminen riippuu yksinomaan organisaatioon jo kuuluvien, keskenään kilpailevien **jäsenten suorittamasta tarveharkinnasta** (ks. esim. *linja-autokartellia* koskeva KKV:n päätös ja seuraamusmaksuesitys, dnro 192/14.00.00/2011; *taksien tilausvälityskeskuksia* koskevat vireillä olevat KKV:n tutkinnat)

YHTEISTYÖSSÄ HUOMIOITAVAA – AVOIMUUS, SYRJIMÄTTÖMYYS JA LÄPINÄKYVYYS

- Konsortiosopimuksessa todetaan, että hankekonsortion **jäsenillä** on oikeus osallistua hankkeen puitteissa järjestettäviin työpajoihin ja projektitapaamisiin. Lisäksi organisaatioiden tai organisaatioryhmien pilottiprojekteihin voi osallistua **muuta organisaatioita, kuten tutkimuslaitoksia, tilaajia ja alihankkijoita**, ja nämä voivat osallistua työpajoihin työpajan isäntäorganisaation suostumuksella
- Konsortiosopimuksessa todetaan, että työpajojen ja yhteisten tapaamisten esitykset, keskustelut ja jaettu aineisto **jaetaan [www.lci.fi-sivustojen välityksellä](http://www.lci.fi-sivustojen_valityksella)**. Tiedon jakaminen ei luo tiedon vastaanottajille omistusoikeutta muiden tuottamaan tietoon vaan ainoastaan oikeuden käyttää mainittua tietoa hankekonsortion puitteissa. Jos jotain aineistoa tai tietoa ei haluta työpajojen ulkopuolella jaettavan, tiedon luovuttanut osapuoli kertoo siitä erikseen ja merkitsee tällaisen materiaalin **luottamukselliseksi**. Kaikkeen hankkeessa esitetyn tiedon **ulkopuoliseen jakeluun** on pyydetävä tiedon omistajan suostumus
- Konsortiosopimuksen todetaan myös, että mikäli muita kuin sopimuksen osapuolia (esim. tutkimuslaitokset, asiantuntijat) osallistuu sopimuksen mukaiseen työskentelyyn, työpajoihin, muihin konsortion tilaisuuksiin tai heille luovutetaan konsortiossa jaettua tietoa, on tilaisuuden isäntäorganisaation tai tiedon luovuttajan huolehdittava näiden tahojen sitoutumisesta **salassapitoehtoihin**. Sopimuksen mukainen salassapitovelvoite on voimassa kaksi vuotta hankkeen päättymisen jälkeen

KILPAILUOIKEUDELLINEN ARVIOINTIKEHIKKO

- Useimmat T&K-sopimukset eivät rajoita kilpailua
- T&K-yhteistyö voi kuitenkin tietyissä tilanteissa rajoittaa kilpailua, erityisesti jos yhteistyö:
 - vähentää tai hidastaa innovointia, johtaen siihen, että markkinoille tulee vähemmän tai huonompia tuotteita myöhemmin kuin muutoin tulisi
 - vähentää merkittävästi osapuolten välistä kilpailua sopimuksen soveltamisalan ulkopuolella tai tehdä kilpailunvastaisesta yhteensovittamisesta todennäköistä näillä markkinoilla, jolloin se johtaa hintojen nousemiseen
 - johtaa markkinoiden sulkemiseen silloin, kun ainakin yhdellä yhteistyön osapuolella on merkittävää markkinavoimaa (joka ei välttämättä merkitse määräävää asemaa) keskeisen teknologian alalla ja tulosten hyödyntäminen perustuu yksinoikeuteen
- Yleisesti ottaen on erotettava toisistaan i) pelkästään T&K:ta koskevat sopimukset ja ii) sopimukset laajemmasta yhteistyöstä, joihin sisältyy tulosten hyödyntäminen useassa vaiheessa (so. lisensointi, tuotanto, markkinointi)
- Pelkästään T&K:ta koskevat sopimukset voivat aiheuttaa kilpailuongelman ainoastaan, jos ne vähentävät tuntuvasti innovointia koskevaa kilpailua siten, että jäljelle jää ainoastaan muutama varteenotettava kilpaileva T&K-keskus

KILPAILUOIKEUDELLINEN ARVIOINTIKEHIKKO

- **Komission asetukset** (EU) n:o 1217/2010 SEUT 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tutkimus- ja kehityssopimusten tiettyihin ryhmiin (T&K-sopimuksia koskeva ryhmäpoikkeusasetus)
 - Kilpailijoiden välisille T&K-sopimuksille myönnetään ryhmäpoikkeus, jos niiden *yhteenlaskettu markkinaosuus ei ylitä 25:tä prosenttia* ja muut T&K-sopimuksia koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisedellytykset täyttyvät
 - Markkinaosuusrajan ylityessä yritysten on *itse arvioitava*, onko T&K-sopimuksella kilpailua rajoittavia vaikutuksia
- **Komission suuntaviivat** SEUT 101 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin (erit. 3. luku 'tutkimus- ja kehityssopimukset'). Keskeisiä määritelmiä:
 - 'Tutkimus- ja kehitystyöllä' tarkoitetaan tuotteita, teknologioita tai *menetelmiä* koskevan *taitotiedon hankkimista* ja teoreettisen analyysin suorittamista, järjestelmällistä tutkimusta tai kokeiluja koetuotanto mukaan lukien, tuotteiden tai *menetelmien teknistä kokeilua*, tarvittavien laitteistojen luomista sekä teollis- ja tekijänoikeuksien hankkimista tuloksiin
 - 'Tulosten hyödyntämisellä' tarkoitetaan sopimustuotteiden tuotantoa tai jakelua, sopimusteknologioiden soveltamista, teollis- ja tekijänoikeuksien luovuttamista tai lisensointia taikka tällaisen valmistuksen tai soveltamisen vaatiman taitotiedon luovuttamista

RAIN2-HANKE

- Rakentamisen integraatiokyvykkyyden kehittämiseen tähtäävä RAIN2-hanke on Lean Construction Finland ry:n (LCI-FIN) alainen **tutkimus- ja kehityshanke**
- Hankkeen tavoitteena on jatkaa ja tehostaa rakennusalan muutosliikettä **projektien integrointia tukevien lean-periaatteiden ja menetelmien hyödyntämiseksi** asiakasarvon ja tuottavuuden parantamisessa sekä ihmisten kehittämisessä. Hankkeessa on tarkoitus kehittää ja implementoida **hyviä toimintamalleja**, toteuttaa **yrittäjäpilotteja** sekä **lisätä tietoja ja osaamista** eri osapuolten keskuudessa
- Tutkimus- ja kehitystoiminnan perustana toimii **konsortiosopimus**, jolla luodaan pelisäännöt ja puitteet hankkeeseen osallistumiselle ja sen toteuttamiselle. **Hankekonsortion** muodostavat konsortiosopimuksen allekirjoittaneet organisaatiot, jotka ovat sitoutuneet projektiin varaamalla sovitut projektitulot sen toteuttamiseen. Tällä hetkellä konsortioon kuuluvat:
 - Urakoitsijajäsenet: *Consti Yhtiöt Oyj, Fira Oy, Destia Oy, YIT Suomi Oy, NCR Finland Oy*
 - Suunnittelijajäsenet: *Granlund Oy, Parviainen Arkkitehdit Oy, Pöyry Finland Oy, Ramboll Finland Oy* ja *Sweco Rakennetekniikka Oy*
 - Hankekoordinaattori: *Vison Oy*

ESITYKSEN SISÄLTÖ

- RAIN2-hankkeen kuvaus, tavoitteet ja osapuolet
- T&K-sopimusten kilpailu oikeudellinen arviointikehikko
- RAIN2-hankkeen kilpailu oikeudellinen arvio
- Toimintasuositukset

RAKENTAMISEN INTEGRAATIOKYVYKKYYDEN KEHITTÄMISHANKE (RAIN2)

KILPAILIJOIDEN VÄLISTÄ T&K-YHTEISTYÖTÄ KOSKEVA
KILPAILUOIKEUDellinen ARVIO JA TOIMINTASUOSITUKSET

BORRENIUS

Kilpailijoiden välistä T&K-yhteistyötä koskeva kilpailuoikeudellinen arvio ja toimintasuositukset RAINX-konsortiossa

Tämä dokumentti on laadittu hankekoordinaattorin toimesta. Dokumentin tarkoitus on täsmentää ja täydentää nyt alkavan RAINX-ryhmähankkeen muuttuneiden tietojen osalta BORENIUS ATTORNEYS LTD:n RAIN2-hankkeelle laatimaa dokumenttia: Kilpailijoiden välistä T&K-yhteistyötä koskeva kilpailuoikeudellinen arvio ja toimintasuositukset.

RAINX-hanke (sekä edeltävät RAIN- ja RAIN2-hankeet) tähtää rakentamisen integrointia tukevien toimintamallien jalkauttamiseen sekä systemaattiseen kehittämiseen. RAINX-hanke on Lean Construction Finland ry:n (LCI-FIN) alainen tutkimus- ja kehityshanke.

Hankkeen tavoitteena on jatkaa ja tehostaa rakennusalan muutosliikettä projektien integrointia tukevien lean-periaatteiden ja menetelmien hyödyntämiseksi asiakasarvon ja tuottavuuden parantamisessa sekä ihmisten kehittämisessä. Hankkeessa on tarkoitus kehittää ja implementoida hyviä toimintamalleja, toteuttaa yrityspilotteja sekä lisätä tietoja ja osaamista eri osapuolten keskuudessa. Lisäksi uutena näkökulmana, teemana, on tuotu.

Tutkimus- ja kehitystoiminnan perustana toimii konsortiosopimus, jolla luodaan pelisäännöt ja puitteet hankkeeseen osallistumiselle ja sen toteuttamiselle. Hankekonsortion muodostavat konsortiosopimuksen allekirjoittaneet organisaatiot, jotka ovat sitoutuneet projektiin varamalla sovitut projektikulut sen toteuttamiseen.

Täsmennykset

RAINX-hankkeen suunnitteluryhmä, joka muodostuu hankkeen tulevista osapuolista, on käynyt läpi Borenius Attorneys Ltd RAIN2-hankkeelle laatiman kilpailuoikeudellisen arvon ja toimintasuositukset hankkeen valmistelemissä työpajoissa.

Arvion pohjalta suunnitteluryhmä on todennut, että em. mainittu RAIN2-ryhmähankkeelle tehty selvitys on edelleen nykyisen lainsäädännön ja regulaation näkökulmasta validi. Toisin sanoen lainsäädännössä tai regulaatiossa ei ole tapahtunut muutoksia, joilla olisi tähän ryhmähankkeeseen ja sen toimintaan vaikutuksia. Näin ollen hanke ei teetä uutta selvitystä vaan tämä konsortiosopimuksen liite (Liite 1.1) ainoastaan täydentää edellistä selvitystä (Liite 1) muuttuneilta osin.

Borenius Attorneys Ltd RAIN2-hankkeelle laatima kilpailuoikeudellinen arvio ja toimintasuositukset dokumentti liitetään RAINX-konsortiosopimukseen liitteeksi.

Täydennykset

RAINX-ryhmähankkeen osapuolet (21.3.2022):

- Urakoitsijajäsenet: *Consti Yhtiöt Oyj, Fira Oy, Destia Oy, YIT Suomi Oy, NCR Finland Oy, GRK Infra Oy, Lujatalo Oy, SRV Yhtiöt Oyj, Amplit Oy*
- Suunnittelija- ja konsulttijäsenet: *Granlund Oy, AFRY Finland Oy, Ramboll Finland Oy*
- Hankekoordinaattori: *Vison Oy*

Todetaan, että hankkeen osapuolet voivat vielä muuttua hankkeen aikana. Tätä dokumenttia ei ole tarpeen täydentää uusilla osapuolilla. Uudet osapuolet saavat tämän dokumentin sekä Borenius Attorneys Ltd RAIN2-hankkeelle laatiman kilpailuoikeudellisen arvon ja toimintasuositukset sopimuksen liitteenä ja sikäli sitoutuvat sitä noudattamaan ilman, että heitä tässä sopimuksen liitteessä erikseen mainitaan.

Helsingissä 21.3.2022

RAINX-johtajiston puolesta,

Hannu Ratamäki
hankekoordinaattori
Vison Oy

Rakennusteollisuus

Kilpailulainsäädännön noudattaminen RT- liittoyhteisössä

13.1.2019

Anu Kärkkäinen

Kilpailulainsäädännön noudattaminen

- Rakennusteollisuus ja jäsenjärjestöt ovat keskenään kilpailevien yritysten yhteisiä foorumeita.
- Kilpailunrajoitukset, joilla vahingollisia vaikutuksia on kielletty kilpailulainsäädännössä.
 - Kilpailua rajoittavat sopimukset ja menettelytavat ovat laittomia.
 - Keskeisimmät kiellot koskevat kartelleja ja määräävän markkina-aseman käyttöä.
- Rakennusteollisuus RT:n ja sen toimialajärjestöjen tehtävänä on noudattaa periaatteita, joilla turvataan tasapuolinen ja häiriötön kilpailu markkinoilla.
- RT:ssä laadittu ohje kilpailulainsäädännön noudattamisesta 2018
 - Ohje on tarkoitettu RT:n, sen jäsenjärjestöille, jäsenjärjestöjen henkilöstölle sekä yrityksiä edustaville henkilöille, jotka osallistuvat edunvalvontatyöhön ja toimintaan.
 - Henkilökunnalle on järjestetty koulutus aiheesta 10.1.2019

Kilpailulainsäädännön noudattamishoje

- RT:n kilpailulainsäädännön noudattamishoje auttaa tunnistamaan järjestötoiminnan tilanteita ja menettelytapoja, joihin liittyy tyypillisesti kilpailuoikeudellisia riskejä.
 - Ohjeen tarkoitus varmistaa, ettei järjestön toiminnassa synny kilpailuoikeuden kannalta kiellettyjä tilanteita
 - Ohje ei anna tyhjentävää vastausta ja tapauskohtaisesti joudutaan arvioimaan lainsäädännön soveltamista etukäteen.
 - Sääntöjä on noudatettava muodollisissa ja epämuodollisissa yhteyksissä.
- Ohjeistus keskeisten kilpailusääntöjen huomioimiseen liittyen mm. kokouksiin, kiellettyyn tietojenvaihtoon tai yhteistyöhön ja tilastointiin
- Ohje kertoo mitkä ovat seuraamukset ja haittavaikutukset kilpailuoikeudellisten sääntöjen rikkomisesta.
- Sisältää ohjeistuksen viranomaisten yllätystarkastusta varten.

Kartellit

- Kiellettyjä ovat mm. seuraavat kilpailijoiden väliset sopimukset ja menettelytavat:
 - Markkinoiden tai asiakkuiden jakaminen
 - Tuotantomäärästä sopiminen
 - Kollektiivinen boikotti
 - Kilpailusta pidättäytyminen
 - Tarjouskilpailussa tarjouksista sopiminen
 - Sensitiivisten tietojen tai liikesalaisuuksien vaihtaminen tai signaloiminen markkinoilla

Kielletty kartelli yhteistyö

- Voi syntyä
 - Nimenomaisella kirjallisella tai suullisella sopimuksella.
 - Sopimukseen rinnastuva löyhempi yhteistyö, yhteisymmärrys tai yhdenmukaistettu menettely tai jopa vapaamuotoinen keskustelu.
 - Yritysten välisen vapaamuotoisen tietojen vaihdon seurauksena.
 - Toimialajärjestön päätöksellä, ohjeella tai suosituksella.
 - Sillä, että yritys osallistuu kokoukseen tai muuhun yhteistyöhön, jolla on tosiasiasa kilpailua rajoittava tarkoitus, eikä yritys aktiivisesti irtisanoudu kielletystä yhteistyöstä.

Kielletty tietojenvaihto

- Kielletyllä tietojenvaihhdolla tarkoitetaan hintoja tai määriä koskevien tietojen tai muiden liikesalaisuusluonteisten tietojen välittämistä kilpailijoiden välillä
 - Yksilöityjä hintoja tai määriä koskevien tulevien tietojen vaihtaminen katsotaan lähtökohtaisesti aina kartelliksi.
- **Signalointi** on yksi kielletyn kilpailuyhteistyön muoto, jossa yritys tai yritysten yhteenliittymä julkistaa median välityksellä tai muuten julkisesti tulevaa käyttäytymistään koskevia tai liikesalaisuusluonteisia tietoja.
- Riski kiellettyyn signalointiin kasvaa mitä yksityiskohtaisempia tiedot ovat ja mitä säännöllisemmin niitä julkistetaan tai jos kilpailijat vastaavat omilla ilmoituksillaan.

Tilastointi (esim. suhdannekatsaukset)

- Arvioinnissa ratkaisevaa tietojen vaihdon ja tilastoyhteistyön sisältö.
- Kiellettyä tietojenvaihtoa on informaatio, joka on tuoretta ja yksityiskohtaista ja joka voi vaikuttaa yritysten kilpailukäyttäytymiseen.
 - Esim. hinta-, myynti tai kustannustieto
- Toimialajärjestön kautta toteutettu tilastointiyhteistyö on sallittua, mikäli keskenään kilpaileville yrityksille välittyvä tieto on riittävän yleisellä tasolla.
 - Yritys voi verrata alan tai alueen kokonaistilastoja omiin tietoihin.
 - Yritys ei pysty tiedoista päättämään yksittäisen kilpailijan tietoja.
- Tilastotoiminnasta saatuja luottamuksellisia tietoja käsittelee vain ne henkilöt, jotka tekevät tilastoja ja joiden toimenkuva edellyttää pääsyä tietoihin.
- Yritykset eivät saa vaihtaa luottamuksellisia tietoja suoraan.
- Viranomaisten toimesta tapahtuva tilastointi ei yleensä ole ongelmallista.

Kokoukset

- Kokouksista on etukäteen laadittava esityslista.
- Esityslistalla ei saa olla kiellettyjä aiheita.
 - Aiheita, joilla saattaa olla vaikutusta yritysten tulevaan hinta- tai markkinakäyttäytymiseen.
- Kokouksissa tulee keskustella ainoastaan aiheista, jotka ovat esityslistalla.
 - Mikäli tulee esille muita aiheita, on huolehdittava ettei keskustelu siirry kiellettyihin aiheisiin.
- Kokouksissa toimialajärjestön edustajan on huolehdittava, ettei keskustelu ajaudu kiellettyihin asioihin
 - Tarvittaessa puheenvuoro on keskeytettävä ja mikäli keskustelu vastalauseesta huolimatta jatkuisi on kokous keskeytettävä.
 - Myös muilla osallistujilla velvollisuus keskeyttää puheenvuoro tarvittaessa.
- Kokouksista on aina laadittava pöytäkirja, johon kokouksen kulku ja käsitellyt aiheet on selkeästi dokumentoitu.

Mistä ei saa keskustella

- Hinnat (esim. tuotteiden tai palveluiden), maksuehdot
- Hintaan vaikuttavat tekijät, hinnoitteluperusteet, hintakomponentit
- Tiedot joista voi päätellä esim. kustannusrakenteen tai tuottotavoitteen
- Osto- ja myyntimäärät
- Markkinaosuudet
- Tavarantoimittajat ja niiden myyntiehdot
- Myyntialueet
- Hankintalähteet ja ostoalueet

Mistä yleensä saa keskustella

- Yleisistä mielipiteistä ja kokemuksista alalla.
- Standardointi ja pitkän tähtäyksen kehitystrendit.
- Yhteiset markkinatutkimukset.
- Ympäristö- ja turvallisuuskysymykset.
- Uusi lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö
 - Ei kuitenkaan yksityiskohtaisesti esim. siitä, miten jokin uudistus tulee vaikuttamaan toimialan yritysten liiketoimintaan tai hintojen kehitykseen.
- Koko alan laadunvalvonta.
- Koulutus.
- Yhteisistä tuotekehitysprojekteista on syytä keskustella juristin kanssa ensin.
- **Normaali edunvalvonta, kuten vaikuttaminen lainsäädäntöön ja viranomais toimintaan on kilpailulainsäädännön näkökulmasta hyväksyttävää.**

Seuraamukset

- Kilpailuvirastoon keskeinen kilpailuoikeudellisia sääntöjä valvova viranomainen
 - Laajat tutkintavaltuudet: voi käynnistää tutkinnan omasta aloitteesta tai ilmiannon perusteella
 - Oikeus kutsua kuultavaksi, suorittaa tarkastus toimialajärjestöjen tai jäsenyritysten tiloissa, oikeus tutkia materiaalia (asiakirjat, sähköpostit)
- Seuraamukset rikkomustilanteissa
 - Seuraamusmaksu, joka voi olla enintään 10 % yrityksen tai toimialajärjestön liikevaihdosta
 - Vahingonkorvaukset vahinkoa kärsineille tahoille
 - Negatiivinen julkisuus
 - Tuomioistuin ja viranomaisprosessin kustannukset
 - Päivittäisen liiketoiminnan häiriöt ja yrityskauppojen vaikeutuminen

Ohjeet viranomaistarkastusta varten

- Tarkastajien saapuessa ota välittömästi yhteyttä omaan esimieheesi ja Rakennusteollisuus RT ry:n nimettyyn kilpailuoikeusyhteyshenkilöön
 - Anu Kärkkäinen Rakennusteollisuus RT ry puh. 050-3376699
- Pyydä esittämään tarkastusmääräys ja henkilöllisyystodistus
- Pyydä tarkastajia odottamaan, kunnes yhteyshenkilö tulee paikalle
- Päästä viranomaiset tarkistettaviin tiloihin
- Älä tuhoa dokumentteja
- Älä tee mitään sellaista, mikä voitaisiin tulkita tarkastuksen vastustamiseksi

OHJE KILPAILUSÄÄNTELYN NOUDATTAMISESTA EK:N JA SEN JÄSENLIIOTTOJEN JÄRJESTÄMISSÄ KOKOUKSISSA

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n (jäljempänä EK) ja sen jäsenliittojen tavanomaisessa toiminnassa järjestetään kokouksia, joihin osallistuvat yritykset saattavat olla toistensa välittämiä tai potentiaalisia kilpailijoita. Näin ollen kokousten järjestäjien ja kokouksiin osallistuvien tulee soveltuvin osin huomioida EU:n ja Suomen kilpailulainsäädännön asettamat kiellot ja rajoitukset yritysten väliselle yhteistyölle. Kokouksissa tulee noudattaa EK:n ohjetta kilpailulainsäädännön noudattamisesta (2009) ja seuraavaa suuntaa-antavaa tarkistuslistaa. Epäselvässä tilanteessa järjestäjän tai osallistujan tulee aina olla yhteydessä oikeudelliseen neuvonantajaan.

KYLLÄ	EI
<ul style="list-style-type: none"> - Informoi organisaatiosi kilpailusääntelyn noudattamisesta vastaavaa henkilöä osallistumisestasi kokoukseen. - Varmista että EK:n tai jäsenliiton edustaja on läsnä jokaisessa kokouksessa koko sen keston ajan. - Kokouksen järjestäjänä, toimita esityslista liitteineen sekä tämä ohje kokouksen osallistujille hyvissä ajoin etukäteen. - Kokoukseen osallistujana varmista, että saat kokouksen esityslistan etukäteen ja keskustele siitä tarvittaessa organisaatiosi relevanttien henkilöiden kanssa. - Kokouksen järjestäjänä, kierrätä kokouksen alussa osallistujalista ja varmista että kaikki osallistujat kirjataan kokouspöytäkirjaan. - Pitäydy kokouksessa esityslistan mukaisissa aiheissa. - Vältä näiden ohjeiden vastaisia keskusteluja ennen kokousta, kokouksessa ja sen jälkeen. - Jos havaitset keskustelun ajautuvan kokouksessa kiellettyihin aiheisiin, huomauta asiasta ja varmista että huomautuksesi kirjataan pöytäkirjaan. Vaadi tarvittaessa kokouksen keskeyttämistä tai poistu itse kokouksesta. - Pöytäkirjaan on kirjattava riittävällä tarkkuudella kokouksessa käsitellyt teemat ja keskustelut. - Hyväksytä pöytäkirjat osallistujilla ja arkistoi ne. - Seuraavista teemoista voi lähtökohtaisesti keskustella, ellei erikseen tässä ohjeessa kiellitä: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Toimialaa koskevat sääntelymuutokset, ympäristömääräykset, standardit. ▪ Tuoteturvallisuus, ympäristönsuojelu. ▪ Laadunvarmistus, koulutus. ▪ Toimialan yleiset sopimusehdot. ▪ Toimialan yleinen edunvalvonta viranomaisiin ja poliittisiin päättäjiin päin, aloitteet, lausunnot ja vastaavat. 	<ul style="list-style-type: none"> - Esityslistalle ei saa ottaa eikä ehdottaa ilman oikeudellisen neuvonantajan hyväksyntää mitään sellaista aihetta, joka tässä ohjeessa kielletään. - Vältä kaikkia sellaisia keskusteluja, joissa suoraan tai välillisesti sovitaan: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarjousten tekemisestä ▪ Hintoista tai niihin vaikuttavista seikoista ▪ Markkinoiden jakamisesta ▪ Asiakkaiden jakamisesta / yhteistyöstä myynnissä tai markkinoinnissa ▪ Hankintalähteiden jakamisesta / ostoyhteistyöstä ▪ Tuotannon tai investointien rajoittamisesta ▪ Boikoteista ▪ Sensitiivisen tiedon vaihdosta - Älä vaihda sensitiivisiä tietoja (esim. liikesalaisuudet) toisten yritysten kanssa: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuote- tai asiakaskohtaisista toimituksista ▪ Markkinaosuuksista ▪ Myyntialueista ▪ Hankintalähteistä tai hankintaehdoista ▪ Kustannuksista tai kustannusrakenteesta ▪ Hinnoittelusta, raaka-aineiden hankintahinnoista, hinnoitteluperusteista, hintakomponenteista tai seikoista, joista voi tehdä päätelmiä hintoihin liittyen ▪ Kapasiteetista, resursseista ▪ Yksilöllisistä takuukirjauksista ▪ Kolmansien myöntämistä luvista ja oikeuksista ▪ Investoinneista ▪ Tulevaisuuden strategioista ja tavoitteista ▪ Tuotekohtaisista tavoitteista, seisokeista, tehtaiden käyttöasteesta, varastotilanteesta ▪ Asiakkaista ja heidän ostoistaan ▪ Luottoehdoista, takuuajoista ▪ Tehdyistä tai tulevista tarjouksista ▪ Suhtautumisesta tiettyyn asiakkaaseen, toimittajaan tai kilpailijaan ▪ Muusta luottamuksellisesta teknisestä tai kaupallisesta tiedosta. <p>Kiellettyä on menettely, joka mahdollistaa sen, että kilpailevat yritykset pystyvät joltakin osin sovittamaan yhteen liiketoimintaansa eivätkä tee ratkaisujaan enää täysin itsenäisesti. Epävarmuutta kilpailijan tulevasta markkinakäyttäytymisestä ei saa poistaa.</p>

